

KS. CZESŁAW KRAKOWIAK

PRAWO WIERNYCH DO EUCHARYSTII KOŚCIOŁA

W praktyce pastoralnej Kościoła dosyć dużo i często mówi się, że wierni świeccy w niedziele i określone święta mają obowiązek uczestnictwa w Eucharystii. Dokumenty Kościoła dotyczące celebracji Mszy świętej podkreślają z kolei, że to uczestnictwo powinno być świadome, czynne, pobożne, zewnętrzne i wewnętrzne. Określają również szczegółowe funkcje duchownych i świeckich w czasie liturgii mszalnej. Wszystkie te zagadnienia często omawia się w literaturze teologicznopastoralnej. Natomiast nie zwraca się uwagi na prawo wiernych do uczestnictwa w autentycznej Eucharystii, tzn. takiej, jaką ustanowił Chrystus, a jej formę obrzędową i wszystkie teksty określa kompetentna władza Kościoła. Tymczasem w licznych dokumentach Kościoła dotyczących ogólnie liturgii, a zwłaszcza Eucharystii zawarte są wymagania, aby ją wiernie, godnie i pięknie celebrować, przestrzegając ustalonych norm liturgicznych, gdyż wierni mają prawo do uczestnictwa we Mszy świętej sprawowanej zgodnie z ustalonymi przez Kościół zasadami¹

W posoborowym nauczaniu Kościoła sygnalizowane są także niewłaściwe zachowania zarówno kapłanów, jak i wiernych świeckich podczas sprawowania Eucharystii. Ich źródłem są indywidualne i subiektywne upodobania kapłana albo wymagania określonej wspólnoty, które prowadzą do licznych zmian zarówno w samej strukturze Mszy świętej, jak i stosowaniu dowolnych tekstów czytań i modlitw, łącznie z modlitwą eucharystyczną. Postę-

Ks. dr hab. CZESŁAW KRAKOWIAK, prof. KUL – kierownik Katedry Teologii Liturgii w Instytucie Teologii Pastoralnej Wydziału Teologii KUL; adres do korespondencji: ul. Bernardyńska 7D/5, 20-109 Lublin; e-mail: krakowiak@futuro.net.pl

¹ „Wierni mają prawo do prawdziwej liturgii, czyli takiej, jakiej chciał i jaką ustanowił Kościół, który przewidział także ewentualne możliwości przystosowania jej do potrzeb duszpasterskich różnych miejsc lub różnych grup ludzkich” (Kongregacja Sakramentów i Kultu Bożego. *Instrukcja „Inaestimabile Donum”* [3 IV 1980]. W: *To czyńcie na moją pamiątkę. Eucharystia w dokumentach Kościoła*. Oprac. J. Miazek. Warszawa 1987 s. 269).

powanie takie powoduje nie tylko niepokój wielu wiernych, ale także rodzi pytanie, czy jest to jeszcze Eucharystia Kościoła katolickiego. Problemy te poruszają wiele razy dwa ostatnie dokumenty Kościoła: encyklika Jana Pawła II *Ecclesia de Eucharistia*², a następnie wydana przez Kongregację ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Instrukcja *Redemptionis Sacramentum*³. Mówi się w nich nie tylko o prawie wiernych do Eucharystii Kościoła, ale także o tym, aby nad jej sprawowaniem czuwała kompetentna władza kościelna. Prawa te najbardziej wyraźnie zostały określone w następujących słowach: „Wszyscy wierni mają prawo do prawdziwej liturgii, a w sposób szczególny do celebracji Mszy świętej, która winna być taka, jak chciał i ustanowił Kościół, tak jak określają przepisy w księgach liturgicznych oraz innych normach i aktach prawnych. Podobnie katolicki lud ma prawo, aby celebrować mu Ofiarę Mszy świętej w sposób niezmienny, zgodny z całym nauczaniem Magisterium Kościoła. Wspólnota katolicka ma wreszcie prawo do celebracji dla niej Ofiary Mszy świętej w taki sposób, aby ukazywała prawdziwie sakrament jedności, czyli z wykluczeniem uchybień i wszystkich gestów, które mogłyby zrodzić w Kościele podziały i stronnictwa” (RS 12; por. EdE 52)⁴. W tym krótkim tekście aż trzy razy jest mowa o prawie wiernych do Eucharystii sprawowanej zgodnie z wolą Kościoła. Niech to wystarczy za uzasadnienie ważności i aktualności omawianego problemu.

² Jan Paweł II. *Ecclesia de Eucharistia. O Eucharystii w życiu Kościoła*. Watykan 2003 (= EdE).

³ Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. *Instrukcja „Redemptionis Sacramentum” O tym, co należy zachować, a czego unikać w związku z Najświętszą Eucharystią*. Poznań 2004 (= RS).

⁴ Prawo wiernych do Eucharystii Kościoła można także rozumieć w tym sensie, że wierni mają prawo domagać się od pasterzy Kościoła, aby zapewnili im możliwość uczestnictwa w Eucharystii przynajmniej wtedy, kiedy mają taki obowiązek, wynikający z Bożego i kościelnego przykazania. W komentarzach do tego przykazania mówi się o tym, jakie cechy powinno mieć to uczestnictwo. Wierni mają w liturgii uczestniczyć świadomie, czynnie i pobożnie, angażując się w przewidziane dla nich posługi i funkcje. Tym nie będziemy się zajmować, gdyż jest to oczywiste.

PRAWO KOŚCIOŁA DO KIEROWANIA LITURGIĄ I OKREŚLANIA ZASAD CELEBRACJI EUCHARYSTII

Jak określił Sobór Watykański II w Konstytucji o liturgii, „prawo kierowania sprawami liturgii należy wyłącznie do władzy Kościoła”, tzn. Stolicy Apostolskiej, biskupa i Konferencji Biskupów (nr 22 § 1 § 2). Dotyczy to całej liturgii Kościoła, ale w pierwszym rzędzie celebracji Eucharystii. Na tę Konstytucję o liturgii powołują się wszystkie późniejsze dokumenty Kościoła. Czyni to również instrukcja *Redemptionis Sacramentum*, według której „wierni mają prawo, aby władza kościelna sprawowała pełne i skuteczne kierownictwo nad świętą liturgią, aby liturgia nigdy nie była postrzegana jako prywatna własność kogokolwiek, ani samego celebransa, ani wspólnoty, w której sprawuje się sakramenty” (RS 18; por. EdE 52). W diecezji do biskupa, jako „pierwszego szafarza Bożych tajemnic”, należy czuwanie nad tym, aby to prawo wiernych do Eucharystii Kościoła było przez wszystkich i wszędzie przestrzegane, oraz troska o doprowadzenie wiernych do „czynnej i owocnej celebracji Eucharystii” (RS 19-23). Co więcej, „lud chrześcijański ma prawo, aby biskup diecezjalny czuwał nad tym, aby w dyscyplinę kościelną nie wkrały się nadużycia, zwłaszcza, jeśli chodzi o posługę słowa, sprawowanie sakramentów i sakramentaliów, kult Boga i świętych” (RS 24; por. KPK kan. 392). Władzy biskupa „we wszystkim, co ma związek z liturgią” podlegają również członkowie instytutów życia konsekrowanego, stowarzyszeń życia apostołskiego, grup i ruchów kościelnych (RS 23; por. nr 114)⁵

W adhortacji *Pastores gregis*⁶ Jan Paweł II przypomina biskupom, że jako pasterze mają czuwać nad prawidłowym przekazywaniem wiary w świętej liturgii Kościoła i dla dobra wiernych nie mogą „zaniechać czujnej troski, aby obowiązujące normy liturgiczne były przestrzegane zawsze, przez wszystkich i wszędzie. Niesie to ze sobą również zdecydowaną i przeprowadzaną w odpowiednim czasie korektę nadużyć i wykluczenie arbitralnych decyzji na płaszczyźnie liturgicznej” (nr 35). Wierni mają także prawo zgłaszania do biskupa skarg na nadużycia liturgiczne (RS 184).

Eucharystią Kościoła nigdy nie jest celebracja, nawet z drobiazgowym zachowaniem wszystkich przepisów liturgicznych zawartych w Mszale, jeśli nie przewodniczy jej prezbiter pozostający w jedności ze swoim biskupem

⁵ Zob. J. L. Martin. *Il vescovo, primo animatore dello spirito della liturgia*. „Rivista Liturgica” 90:2003 s. 303-316.

⁶ Watykan 2003.

lub biskup będący w jedności z papieżem. Zwraca na to uwagę Kongregacja Nauki Wiary w liście do biskupów Kościoła katolickiego „O niektórych zagadnieniach dotyczących szafarza Eucharystii *Sacerdotium ministeriale*”⁷ (6 VIII 1983): „Wierni, którzy roszczą sobie prawo do celebracji Eucharystii poza świętym węzłem sukcesji apostoelskiej przekazywanym w sakramencie święceń, wykluczają się z uczestnictwa w jedności jedyne go ciała Pana, i dlatego ani nie żywią, ani nie budują wspólnoty, lecz ją burzą” Za Eucharystię Kościoła należy uznać jedynie taką celebrację, której przewodniczy kapłan (biskup lub prezbiter) pozostający w jedności hierarchicznej z Kościołem oraz sprawuje ją zgodnie z normami określonymi przez Kościół, czyli posługuje się zatwierdzonymi księgami liturgicznymi i wiernie zachowuje zawarte w nich przepisy liturgiczne, korzystając jednocześnie z przysługujących mu uprawnień w zakresie dostosowania liturgii do możliwości i potrzeb konkretnego zgromadzenia liturgicznego.

Zasady celebracji Eucharystii zawiera głównie *Mszał rzymski*⁸ i *Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego* (z 2002 r.)⁹ Należy ponadto uwzględnić całe posoborowe nauczanie Kościoła zawarte w licznych instrukcjach rzymskich kongregacji, Konferencji Biskupów i biskupa miejsca. Dla tych, którzy pragną wiernie i zgodnie z wolą Chrystusa wyrażoną w woli Kościoła sprawować tę wielką tajemnicę wiary, powinno to wystarczyć. Jednakże nie wszyscy szafarze Eucharystii dokładają starań, aby należycie wypełnić zleconą im przez Kościół i biskupa posługę przewodniczenia liturgii mszalnej we wspólnotcie ludu Bożego. Nie jest to bynajmniej zjawisko właściwe tylko czasom współczesnym¹⁰ Dlatego instrukcja *Redemptionis Sacramentum* bie-

⁷ AAS 75:1983 s. 1001-1009.

⁸ *Mszał rzymski dla diecezji polskich*. Poznań 1986. Najnowsze wydanie mszału Pawła VI ukazało się w Rzymie w 2002 r. Zob. A. K l o c e k. *Nowe elementy Institutio generalis trzeciej typicznej edycji Missale Romanum*. „Liturgia Sacra” 7:2001 nr 2 s. 263-282; t e n ż e. *Duszpastersko-liturgiczny kontekst zmian w trzecim typicznym wydaniu Mszału Rzymskiego*. „Liturgia Sacra” 10:2004 nr 1 s. 5-21;

⁹ Poznań 2004 (= OWMR). Zob. S. C z e r w i k. *Celebracja Eucharystii zgodna z zasadami „Ogólnego Wprowadzenia do Mszału Rzymskiego”* „Anamnesis” 5:1998/99 nr 18 s. 44-51; J. G ó r z y ń s k i. *Ritus servandus czy ars celebrandi?* „Anamnesis” 10:2004 nr 38 s. 67-71.

¹⁰ W czasie trwania Soboru Trydenckiego także zajmowano się licznymi nadużyciami związanymi ze sprawowaniem Mszy św., co znalazło wyraz w wydanym dekreście zatytułowanym *De observandis et evitandis in celebratione missarum* (17 IX 1562). Za najczęstsze przyczyny nadużyć występujących w liturgii Mszy św. uznano w nim wypaczenia religijności, „chciwość będąca bałwochwalstwem (por. Ef 5, 5); nieuszanowanie graniczące z bezbożnością i skłonność do zaboronu, który jest fałszywą namiastką pobożności” (S. C z e r w i k. *Potrzeba i główne myśli instruk-*

rze w obronę najwyższe wspólne dobro duchowe, źródło i szczyt życia Kościoła, jakim jest Najświętsza Eucharystia i jej *sacrum*. Ks. prof. S. Czerwik pisze, że zdumiewające jest to, że Kościół „broni świętości Eucharystii przed jej wyświęconymi szafarzami”¹¹

Jan Paweł II wiele razy kierował apele do kapłanów, aby w celebracji Eucharystii pamiętali, że działają *in persona Christi*, że są sługami Kościoła i z tej racji są zobowiązani zachowywać przepisy dotyczące sprawowania świętej liturgii. Nie jest możliwe w tym miejscu przytoczenie wszystkich wypowiedzi Papieża w tej kwestii. Dlatego odwołamy się jedynie do niektórych, które bardzo wyraźnie wskazują na obowiązki kapłana przewodniczącego liturgii mszalnej.

W Liście do wszystkich biskupów Kościoła „O tajemnicy i kulcie Eucharystii *Dominicae caenae*”¹² papież podkreśla, że „jak Kościół «sprawia Eucharystię», tak «Eucharystia buduje» Kościół” (nr 4). Staje się to nie przez samą obecność wiernych i przeżywanie więzów braterstwa we wspólnocie, lecz przez wspólnotową celebrację Ofiary Chrystusa i uczestnictwo w sakramentalnej Komunii, która jest darem i łaską oraz sprawia, „że stajemy się również w Nim jednością Ciała Kościoła” (tamże). Kościół buduje się przez wiarę i miłość, którą Eucharystia „oznacza, przypomina, uobecnia i *urzeczywistnia zarazem*” (nr 5). W liście tym Papież bardzo mocno podkreśla i broni *sacrum* Eucharystii, które trwa niezmiennie od Wieczernika, mimo zmieniającej się przez wieki formy obrzędowej, gdyż trwa niezmienną istotą misterium ustanowionego przez Chrystusa. *Sacrum* Eucharystii wynika stąd, że jest ona czynnością świętą, w której stale obecny jest i działa sam Chrystus. Nie jest nigdy „sakralizacją” ze strony człowieka czynności Chrystusa, lecz celebracja Eucharystii z natury swej jest świętym obrzędem, który w Wieczerniku „sam celebrował sakramentalnie tajemnicę swojej Męki i Zmartwychwstania, która jest sercem każdej Mszy świętej” (tamże nr 8). *Sacrum* Eucharystii pochodzi z ustanowienia Chrystusa, który polecił sprawować ją na swoją pamiątkę. Rola kapłana działającego *in persona Christi* polega na wypełnianiu tego polecenia przez wierne wykonywa-

cji „Redemptionis Sacramentum” O tym, co należy zachować, a czego unikać w związku z Najświętszą Eucharystią (25 III 2004). „Anamnesis” 11:2005 nr 41 s. 52 (cały artykuł – s. 50-69).

¹¹ Tamże s. 53. Instrukcja odwołuje się do słów św. Ambrożego, że Kościół raniony jest w nas samych, i apeluje, aby „Kościół Boży nie był raniony przez kapłanów” (RS 31).

¹² Rzym 1980.

nie tego, co miało miejsce w Wielki Czwartek¹³ Kapłan, przewodnicząc Eucharystii, „zostaje w sposób sakramentalny (a zarazem niewymowny) wciągnięty i wprowadzony w to najściślejsze «Sacrum», w które zarazem wprowadza duchowo wszystkich uczestników eucharystycznego zgromadzenia” (tamże). Na straży świętości Eucharystii stoi Kościół, który ma „szczególny obowiązek zabezpieczenia i ugruntowania «Sacrum» Eucharystii”, ale także żywa wiara wspólnoty chrześcijańskiej. Papież przypomina następnie, że w porządku łaski Eucharystia jest największym dobrem i darem dla całego Kościoła, będąc zarazem sakramentem jego jedności. Dlatego „Kościół ma ścisły obowiązek ustalania wszystkiego, co się wiąże z jej sprawowaniem i uczestniczeniem w niej” (nr 12).

Aby rzeczywiście celebrować Eucharystię Kościoła, wszyscy kapłani zobowiązani są przestrzegać wydane przez Stolicę Apostolską normy odnoszące się do sprawowania Mszy świętej, które przewidują również pewien zakres spontaniczności i tzw. twórczej samodzielności, dostosowania liturgii do potrzeb zgromadzenia, to jednak zawsze w ramach przewidzianych przez księgi liturgiczne i postanowienia Konferencji Biskupów¹⁴ Za wspólne dobro Kościoła, jakim jest Eucharystia, odpowiedzialni są wszyscy. W szczególny sposób odnosi się to jednak do przewodniczących zgromadzenia liturgicznego. Żaden kapłan nie może siebie uważać za „właściciela», który dowolnie dysponuje tekstem liturgicznym i całym najświętszym obrzędem jako swoją własnością i nadaje mu kształt osobisty i dowolny” Nawet jeśli wynika to z subiektywnej pobożności, „obiektywnie jest zawsze zdradą tej jedności, która się w tym Sakramencie jedności nade wszystko winna wyrażać” We Mszy świętej żaden kapłan nie modli się sam ani jedynie ze swoją wspólnotą, lecz zawsze modli się cały Kościół, przez to, że używa się zatwierdzonych ksiąg liturgicznych. Nie chodzi tu w żadnym wypadku o „uniformizm”, lecz o zachowanie obiektywnych wymagań autentycznej jedności Kościoła. Misterium Eucharystii zostało powierzone kapłanom „przez Kościół dla dobra całego ludu Bożego”, który także z tego tytułu obowiązany jest do zachowania wszystkich wymagań liturgicznych dotyczących jej sprawowania. Według Papieża lekceważenie przepisów liturgicznych jest wyrazem braku poszanowania Eucharystii i może być przez wiernych odbierane

¹³ Zob. Cz. Krakowiak. *Kapłan reprezentuje, czyli uobecnia Chrystusa Głowę Kościoła*. W: *Ante Deum stantes*. Red. S. Koperek. Kraków 2002 s. 301-316.

¹⁴ Zob. tenże. *Adaptacja, akomodacja i inkulturacja liturgii Mszy świętej*. „Anamnesis” 11:2005 nr 41 s. 109-122.

jako „brak ducha wiary”, za które przeprasza wiernych, jeśli było to powodem osłabienia poczucia czci, miłości i kultu dla Eucharystii (tamże).

W podobnym duchu wypowiedziała się Kongregacja Kultu Bożego w instrukcji *Inaestimabile donum* (3 IV 1980), będącej komentarzem do tego listu Jana Pawła II¹⁵ Brak przestrzegania określonych przez Kościół zasad sprawowania Eucharystii instrukcja nazywa rzeczywistym fałszowaniem liturgii katolickiej, które ma miejsce wtedy, gdy ktoś w imieniu Kościoła sprawuje kult Boży wbrew sposobowi ustanowionemu powagą Bożą przez Kościół i uświęconemu zwyczajowi. Takie postępowanie kapłanów prowadzi do „pęknięcia w budowli jedności wiary i kultu w Kościele, niepewności w dziedzinie doktryny, zgorszenia i zakłopotania ludu Bożego”, a niekiedy także do jego gwałtownych reakcji. Tymczasem „wierni mają prawo do prawdziwej liturgii, czyli do takiej, jakiej chciał i jaką ustanowił Kościół” Dlatego nie można ciągle wprowadzać do niej zmian i eksperymentować ani używać niezatwierdzonych tekstów, gdyż prowadzi to często do zerwania jedności między *lex orandi* i *lex credendi* (RS 10).

PRAWO WIERNYCH DO NIEDZIELNEJ I CODZIENNEJ MSZY ŚWIĘTEJ

Wierni mają prawo do Eucharystii „w niedziele i obowiązujące święta oraz inne ważniejsze dni świąteczne, a nawet w miarę możliwości codziennie” (RS 162). Szczególne znaczenie ma niedzielna Eucharystia, gdyż dzień Pański jest dniem Eucharystii (por. DD 31-51; EdE 41)¹⁶ Bez Eucharystii nie można zbudować żadnej wspólnoty chrześcijańskiej (EdE 22; 33)¹⁷ Jeśli wierni nie mogą uczestniczyć w celebracji Mszy w swoim kościele parafialnym z braku własnego kapłana, zaleca się albo „wezwanie innych kapłanów, albo udanie się wiernych do najbliższego im kościoła” (RS 162). Odwołując się do licznych dokumentów o znaczeniu Eucharystii w życiu Kościoła, wspólnoty i każdego wiernego, instrukcja powołuje się na Kodeks Prawa Kanonicznego, według którego „kapłani powinni często celebrować, a

¹⁵ *To czyńcie na moją pamiątkę. Eucharystia w dokumentach Kościoła* s. 268-276.

¹⁶ Zob. Cz. Krakowiak. *Niedzielna Eucharystia w parafii*. W: *Eucharystia. Misterium – ofiara – kult*. Red. J. Kopeć. Lublin 1997 s. 91-106; t e n ż e. *Eucharystia a Dzień Pański*. W: *Jezus eucharystyczny*. Red. M. Rusecki, M. Cisto. Lublin 1997 s. 201-212.

¹⁷ Zob. t e n ż e. *Niedziela jako dzień Kościoła*. „Roczniki Teologiczne” 47:2000 z. 8 s. 57-73.

zaleca się usilnie codzienne celebrowanie, które, nawet, gdy nie ma wiernych, stanowi czynność Chrystusa i Kościoła, którą sprawując, kapłani wypełniają swoje główne zadanie” (KPK kan. 904; RS 110; por. KK 3; DP 13; EM 44; OWMR 19; EdE 11). Aby wierni mogli uczestniczyć w Eucharystii nawet codziennie, Kościół „usilnie prosi kapłanów, by w miarę możliwości codziennie sprawowali Mszę świętą dla ludu w jednym z kościołów im powierzonych” (RS 166). Za niezgodne z nauką i praktyką Kościoła, czyli za nadużycie, należy uznać „odkładanie sprawowania Mszy świętej dla dobra ludu, wbrew przepisom *Mszалу Rzymskiego* i zdrowej tradycji obrządku rzymskiego, pod pretekstem popierania «postu od Eucharystii»” (RS 115). Jednakże bez uzasadnionej racji nie należy też mnożyć Mszy „wbrew przepisom prawa” (RS 116; por. KPK kan. 905)¹⁸

Kapłani są „zobowiązani stworzyć okazję wszystkim wiernym, aby mogli wypełnić obowiązek uczestniczenia we Mszy niedzielnej” (RS 163; por. DD 49; EdE 41; KPK kan. 1246-1247). „Wierni świeccy mają prawo, aby żaden kapłan, jeśli nie zachodzi rzeczywista przeszkoda, nigdy nie odmawiał sprawowania Mszy dla dobra ludu, nie sprzeciwiał się, gdy będzie sprawowana przez innego kapłana, jeśli wierni nie mogą w inny sposób wypełnić obowiązku uczestniczenia we Mszy w niedzielę oraz inne ustalone święta” (RS nr 163). Jeśli nie ma możliwości zapewnienia wiernym uczestnictwa w niedzielnej Eucharystii, mają prawo do tego, aby biskup zorganizował inną celebrację niż Eucharystia (RS 164).

PRAWO WIERNYCH DO KOMUNII ŚWIĘTEJ

Już encyklika Piusa XII *Mediator Dei* zalecała udzielanie wiernym Komunii świętej bezpośrednio po Komunii kapłana oraz z darów konsekrowanych w czasie tej Mszy świętej, w której uczestniczą¹⁹ Podobny przepis zawiera Konstytucja o liturgii: „Po Komunii kapłana wierni przyjmują Ciało Pańskie z tej samej ofiary” (KL 55). Instrukcja *Eucharisticum Mysterium* podaje uzasadnienie tego zalecenia: „By zaś Komunia święta nawet przez

¹⁸ Zob. tenże. *Częstotliwość sprawowania Eucharystii*. „Collectanea Theologica” 56:1986 z. 1 s. 60-70; tenże. *Ile Mszy świętych w niedzielę w parafii?* „Collectanea Theologica” 64:1994 z. 1 s. 106-114; P. Majer. „Non licet sacerdoti plus semel in die celebrare” – Znaczenie normy kan. 905 § 1 KPK o jednokrotnym sprawowaniu Eucharystii w ciągu dnia. „Anamnesis” 5:1998/99 nr 19 s. 85-101.

¹⁹ P i u s XII. *Mediator Dei*. Kielce 1948 s. 73.

zewewnętrzne przejawy lepiej się uwidaczniała jako udział w aktualnie odprawianej Ofierze, należy starać się, by wierni mogli ją przyjąć w komunikantach konsekrowanych w czasie samej Mszy świętej” (EM 31). Podobnie według aktualnego *Ogólnego Wprowadzenia do Mszału Rzymskiego*: „Jest bardzo pożądane, aby wierni podobnie jak kapłan, który jest do tego zobowiązany, przyjmowali Ciało Pańskie z Hostii konsekrowanych w czasie danej Mszy świętej, a w przewidzianych przypadkach (por. nr 283) przystępowali do kielicha” (OWMR 85). Jeszcze bardziej związek przyjmowanej przez wiernych Komunii z Ofiarą, w której uczestniczą, akcentuje instrukcja *Redemptionis Sacramentum*: „Wypada, aby ze względu na czytelność znaku pewne części Chleba eucharystycznego pochodzące z jego połamania były rozdzielone podczas Komunii przynajmniej niektórym wiernym” (RS 49; por. OWMR 157; 243; 321). Chodzi bowiem o to, aby „Komunia święta ukazywała się także przez znaki jako uczestnictwo w aktualnie sprawowanej Ofierze” (OWMR 85). Także instrukcja *Redemptionis Sacramentum* zaleca, aby wierni mogli przyjmować Komunię świętą „z hostii konsekrowanych podczas tej Mszy świętej” (RS 89)²⁰ Nawet wtedy, gdy jest bardzo duża liczba wiernych, mają oni prawo do przyjmowania Komunii świętej bezpośrednio po Komunii kapłana. Dlatego nie można udzielać jej ani po zakończeniu Mszy świętej, ani kontynuować liturgii mszalnej przed zakończeniem Komunii wiernych (RS 88). Gdyby udzielanie Komunii świętej wiernym zbyt przedłużało czas trwania Mszy świętej, proboszcz (rektor kościoła) powinien zadbać o to, aby w jej rozdzielaniu wiernym stale pomagali nadzwyczajni szafarze (RS 88)²¹ Jednakże nie jest wystarczającą przyczyną angażowanie nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej wtedy, gdy tylko nastąpiłoby nieznaczne przedłużenie Mszy świętej, „oceniane w świetle zwyczajów i kulturowego kontekstu miejsca” (RS 158). W nadzwyczajnych wypadkach także kapłan przewodniczący liturgii mszalnej może *ad actum* wyznaczyć do udzielania Komunii świętej odpowiednią osobę świecką (RS 155)²²

Wierni mają także prawo do przyjmowania Komunii świętej w takiej postawie, jaką przewidują ustalenia Konferencji Biskupów danego kraju zatwierdzone przez Stolicę Apostolską (por. OWMR 160). Ze względu na różne

²⁰ Wymaga tego również II Polski Synod Plenarny: „Zaleca się, aby wiernym udzielano Komunii świętej z Hostii konsekrowanych podczas tej Mszy świętej, w której uczestniczą, gdyż wtedy Komunia ukazuje się wyraźniej jako udział w aktualnie składanej ofierze” (*II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*. Poznań 2001 s. 194 nr 27).

²¹ O posłudze nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej zob. RS 154–160.

²² Mszał zawiera do tego odpowiednią formułę. *Mszał rzymski dla diecezji polskich* s. (6).

sposoby przyjmowania Komunii świętej przez wiernych „nie wolno odmawiać Komunii świętej nikomu z wiernych tylko dlatego, że na przykład chce ją przyjąć na klęcząco lub na stojąco” (RS 91), także „każdy wierny zawsze ma prawo według swojego uznania przyjąć Komunię świętą do ust” również tam, gdzie dozwolona jest Komunia święta udzielana na rękę (RS 92; por. OWMR 161)²³ Jedynie wtedy, gdy „mogłoby zachodzić niebezpieczeństwo profanacji, nie należy udzielać wiernym Komunii świętej na rękę” (RS 92).

W określonych przez Kościół przypadkach wierni mają prawo do Komunii świętej pod dwiema postaciami (OWMR 283)²⁴ Z prawem tym związany jest obowiązek duszpasterzy wyjaśniania wiernym katolickiej nauki o Komunii w duchu Soboru Trydenckiego, że także pod jedną postacią przyjmują „całego Chrystusa i prawdziwy Sakrament [...] i nie są pozbawieni żadnej łaski koniecznej do zbawienia” (RS 282). Jednakże „ze względu na wymowę znaku Komunia święta nabiera pełniejszego wyrazu, gdy jest przyjmowana pod obiema postaciami” (RS 281; por. EM 32). Dlatego duszpasterze nie tylko powinni jej udzielać w ten sposób zawsze, gdy przewidują to obrzędy, ale także mają „zachęcać wiernych, by z większą gorliwością uczestniczyli w obrzędzie, w którym znak Uczty eucharystycznej ukazuje się w pełniejszym blasku” (RS 282). Wynika to z całego posoborowego nauczania Kościoła, w którym łatwo można zauważyć tendencję do poszerzania możliwości Komunii świętej wiernych pod dwiema postaciami (por. EM 32; OWMR 281-287)²⁵

W nowym (z 2002 r.) *Ogólnym Wprowadzeniu do Mszału Rzymskiego* w numerze 283 (dawny nr 242) poszerzono zakres osób uprawnionych do Komunii świętej pod dwiema postaciami z mocy samego prawa, a nie jak poprzednio za zgodą biskupa diecezjalnego. Ponadto każdy biskup diecez-

²³ Zob. „Notitiae” 35:1999 s. 160-161 (odpowiedź na *dubium*). KPK kan. 843 § 1; 915; P. Majer. *Normy prawno-liturgiczne o przyjmowaniu Komunii świętej na rękę*. „Anamnesis” 6:1999/2000 nr 22 s. 70-79; B. Nadolski. *Komunia święta „na rękę”* Kraków 2005; H. Sobczko. *Komunia święta na rękę. Podstawy historyczne i teologiczno-pastoralne*. „Anamnesis” 11:2005 nr 42 s. 76-84.

²⁴ Wszystkie możliwości, kiedy wierni świeccy mogą przyjmować Komunię świętą pod dwiema postaciami, wylicza OWMR (z 1986 r.) nr 242.

²⁵ Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów opublikowała w swoim organie urzędowym „Notitiae” wyjaśnienia dotyczące udzielania Komunii świętej pod dwiema postaciami: Congregatio de Cultu Divino et Disciplina Sacramentorum. *La Comunione sotto le due specie*. „Notitiae” 37:2001 s. 256-258 – *Wyjaśnienie w sprawie Komunii świętej pod dwiema postaciami*. „Anamnesis” 8:2002 nr 29 s. 47-48. Zob. Cz. Krakowiak. *Komunia święta pod dwiema postaciami. Komentarz do wypowiedzi Kongregacji*. Tamże s. 70-73.

jalny może zezwolić, aby o udzielaniu wiernym Komunii pod dwiema postaciami decydował „kapłan sprawujący pasterską pieczę nad powierzoną mu wspólnotą” (OWMR 283)²⁶ W komentarzu do tego postanowienia Kongregacja zachęca, „aby biskupi diecezjalni studiowali to, co postanowiono w nr. 283 *Institutio Generalis Missalis Romani* i wydali kilka prostych norm odnoszących się do udzielania Komunii św. pod dwiema postaciami, podkreślając przede wszystkim kryteria pastoralne, aby stały się one bodźcem dla coraz bardziej świadomej wiary w prawdę, że Komunia eucharystyczna jest uczestnictwem w Ofierze Chrystusa, który jest obecny w każdej celebracji Mszy świętej” Niektórzy biskupi skorzystali z tych uprawnień i wydali odpowiednie dekrety²⁷ W związku z tym wyjaśnieniem Kongregacji należy przypomnieć odnośne postanowienie II Polskiego Synod Plenarnego: „Duszpasterze powinni wykorzystywać wszystkie prawne możliwości udzielania Komunii świętej pod dwiema postaciami”²⁸

Również w wydanych przez Kongregację ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów *Wskazaniach i propozycjach* na Rok Eucharystii jest zalecenie dotyczące Wigilii Paschalnej, która jest „sercem roku liturgicznego”, aby „sprawować ją bez pośpiechu” oraz zatroszczyć się o to, „by wszystkie obrzędy i słowa osiągnęły swój pełny wyraz, zwłaszcza Komunia eucharystyczna. Komunia ta jest wyrazem pełnego uczestnictwa w misterium celebrowanym w tę świętą noc” Natomiast ordynariusze miejsca powinni zadbać, aby „pełnia znaku Uczty eucharystycznej Wigilii paschalnej ujawniła się przez Komunię pod postaciami chleba i wina”²⁹

²⁶ K r a k o w i a k. *Adaptacja, akomodacja i inkulturacja liturgii Mszy świętej* s. 112-114.

²⁷ Arcybiskup Lubelski, powołując się na nr 283 OWMR z 2000 r., dnia 10 stycznia 2002 r. wydał dekret, aby „każdy kapłan przewodniczący liturgii Mszy świętej, jeżeli po roztroprnym rozeznaniu uzna to za wskazane ze względu na dobro duchowe wiernych, po uprzednim ich przygotowaniu, udzielał Komunii świętej pod dwiema postaciami także w innych okolicznościach” W tym samym dekrecie zaleca, aby w czasie „liturgii Mszy Wieczerzy Pańskiej i Wigilii Paschalnej [...] Komunia święta w parafiach i wspólnotach, w których jest więcej niż jeden szafarz Komunii świętej (zwyczajny lub nadzwyczajny), była udzielana pod dwiema postaciami” Zob. „Wiadomości Archidiecezji Lubelskiej” 76:2002 s. 28-29.

²⁸ *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)* s. 206 nr 93.

²⁹ „Anamnesis” 11:2005 nr 40 s. 29. Por. RS 100-107; *List o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych* nr 91-92.

PRAWO WIERNYCH DO DOBRZE PRZYGOTOWANEJ LITURGII MSZY ŚWIĘTEJ

Wierni mają również prawo do uczestnictwa w liturgii Mszy świętej we właściwy sposób przygotowanej, za co odpowiada proboszcz parafii (RS 32). Obowiązkiem duszpasterzy jest nie tylko sprawowanie Mszy świętej z udziałem ludu, ale także troska o to, aby jak najlepiej odpowiedzieć na te wymagania stawiane im przez Kościół ze względu na duchowe dobro wiernych i większą skuteczność ich posługi. Tylko odpowiednio przemyślana i właściwie przygotowana celebracja może prowadzić do „do świadomego, czynnego i pełnego uczestnictwa wiernych, obejmującego ciało i duszę, płonącego wiarą, nadzieją i gorącą miłością” (OWMR 18). „Wszyscy wierni mają również prawo, by sprawowanie Eucharystii we wszystkich jej częściach zostało tak troskliwie przygotowane, aby słowo Boże było w niej godnie i skutecznie głoszone i wyjaśniane, aby zgodnie z przepisami pieczołowicie została zachowana możliwość wyboru tekstów liturgicznych i obrzędów, a słowa pieśni podczas celebracji liturgii strzegły i właściwie ożywiały ich wiarę” (RS 58).

Każda celebracja liturgii Mszy świętej powinna być starannie przygotowana przez kapłanów przy „zgodnym współdziałaniu wszystkich zainteresowanych” tak od strony obrzędowej, jak też doboru tekstów modlitw i czytań oraz wykonywanych śpiewów (OWMR 111; por. nr 40-41). Wymaga tego większa „duszpasterska skuteczność liturgii” i dlatego Kościół daje przygotowującym liturgię mszalną dosyć szerokie uprawnienia odnośnie do wyboru tekstów i obrzędów, aby nie tylko ułatwiały wiernym udział w liturgii, ale także przynosiły im większe dobro duchowe (OWMR 352). Ponieważ zadaniem przewodniczącego liturgii jest pokorna służba zgromadzonemu ludowi, w całym procesie przygotowania celebracji Mszy świętej powinien mieć na uwadze nie osobiste upodobania, ale „duchowe dobro zgromadzenia” (OWMR 352).

Przygotowując celebrację Mszy świętej, duszpasterze powinni korzystać z możliwości akomodacji i przystosowania liturgii w taki sposób, aby cała celebracja pełniej odpowiadała obowiązującym przepisom i duchowi liturgii a przez to także wzrastała jej duszpasterska skuteczność (OWMR 23). Przygotowanie liturgii obejmuje dobór obrzędów, tekstów śpiewów, czytań, modlitw, gestów, które będą najlepiej odpowiadać potrzebom, stopniowi formacji religijnej i liturgicznej oraz mentalności uczestników. Należy to do celebrującego kapłana, który jednak ma zawsze pamiętać, że „jest sługą świętej liturgii i że nie wolno mu na własną rękę w celebracji Mszy świętej niczego dodawać, opuszczać ani zmieniać” (OWMR 24; KL 22; por. OWMR

353-367). Instrukcja *Redemptionis Sacramentum* wiele razy przypomina, że w ramach obowiązujących przepisów zawsze jest dużo miejsca „dla pożytecznej inwencji”, polegającej na tym, że każda celebracja winna być dostosowana do potrzeb, zdolności percepcyjnych, duchowego przygotowania i temperamentu uczestników” Zależnie od okresu liturgicznego istnieje „duża możliwość wprowadzenia do każdej celebracji pewnego urozmaicenia” przy wykorzystaniu bogactwa tradycji liturgicznej, aby przez to ułatwić uczestnikom przeżycie wewnętrzne (RS 39).

Cały III rozdział (nr 48-79) instrukcji *Redemptionis Sacramentum* dotyczy prawidłowego sprawowania Mszy świętej. Podkreśla ona, że „wszyscy wierni mają prawo, by sprawowanie Eucharystii we wszystkich jej częściach zostało tak troskliwie przygotowane, aby było w niej godnie i skutecznie głoszone i wyjaśniane słowo Boże, pieczołowicie została zachowana, zgodnie z przepisami, możliwość wyboru tekstów liturgicznych i obrzędów, a słowa pieśni podczas celebracji liturgii strzegły i właściwie ożywiały ich wiarę” (RS 58). Instrukcja piętnuje jednocześnie zwyczaj zmieniania lub zniekształcania, według własnego uznania, przez kapłana, diakona i wiernych obowiązujących tekstów liturgicznych, Postępując tak, czynią „celebrację niepewną, a nierzadko fałszują jej autentyczny sens” (RS 59).

Z istoty swojej celebracja liturgii mszalnej jest *actio Ecclesiae*, której podmiotem jest cała wspólnota, czyli zgromadzenie liturgiczne. Także z tej racji każde wspólnotowe działanie musi być uporządkowane i kierowane przez odpowiednią osobę, która przewodniczy jednocześnie uczestnicząc w celebracji. Przewodniczenie Mszy świętej należy zawsze do kapłana działającego *in persona Christi et Ecclesiae*. Powinno być ono zarazem służbą zgromadzonemu ludowi, ze świadomością, że pierwszym i niewidzialnym liturgiem jest Chrystus. Liturgia nigdy nie jest ani własnością kapłana, ani wspólnoty, lecz zawsze jest liturgią Kościoła i dziełem do wykonania przez odpowiednie osoby.

Kapłan w celebracji Eucharystii reprezentuje także cały Kościół – jednoczy się z papieżem i biskupem, dlatego ma przestrzegać ustalonych norm celebracji, aby wierni mogli uczestniczyć w liturgii Kościoła. „Komunia kościelna zgromadzenia eucharystycznego jest komunią z własnym biskupem i papieżem” (EdE 39). Indywidualne pomysły czy nawet fantazja kapłana nie mogą mieć miejsca w czasie liturgii. Wymaga tego szacunek dla *sacrum* Eucharystii, ale także dla uczestników liturgii. Kapłan nie może eksponować swojej osoby, lecz pokornie i z oddaniem służyć zgromadzeniu. Podczas całej liturgii powinien być obecny w zgromadzeniu i wypełniać właściwe mu posługiwanie z tytułu sakramentu święceń. Niekiedy bowiem wierni mogą mieć wrażenie,

że jest on „duchowo” nieobecny, a czasem nawet fizycznie, gdy wychodzi z prezbiterium (celem zbierania tacy lub spowiadania w konfesjonale!).

Ważna jest również troska kapłana o harmonię, właściwą proporcję między czasem trwania liturgii słowa i liturgii Eucharystii oraz zachowanie rytmu celebracji. Przewodniczący liturgii mszalnej nie powinien także wykonywać tych czynności, które z natury rzeczy należą do świeckich. Sztuka przewodniczenia to także stworzenie wiernym możliwości świadomego, pełnego i czynnego uczestnictwa w liturgii. W parafiach powinien istnieć „zespół liturgiczny złożony z dorosłych, młodzieży i dzieci”, z którym duszpasterze przygotowują zwłaszcza niedzielą i świąteczną liturgię Mszy świętej³⁰

PRAWO WIERNYCH DO PIĘKNEJ LITURGII MSZALNEJ

Wierni mają również prawo do godnie i pięknie celebrowanej liturgii (RS 44)³¹ Píše o tym Jan Paweł II w V rozdziale encykliki *Ecclesia de Eucharistia* (nr 47-52), a wiele razy przypomina instrukcja *Redemptionis Sacramentum* (nr 108-127). Liturgia mszalna ma być także miejscem przeżycia estetycznego, które chociaż nie jest głównym celem liturgii ani nie jest najważniejsze, odgrywa ważną rolę w życiu ludzi wierzących³²

W encyklice (EdE 47) Papież nawiązuje do wydarzenia w Betanii (Mt 26, 6-13; J 12, 1-11) poprzedzającego Ostatnią Wieczerzę, kiedy Maria drogocennym olejkiem namaściła nogi Jezusa. Powołuje się także na polecenie Jezusa, aby uczniowie odpowiednio przygotowali miejsce na Ostatnią Wieczerzę, na święto Paschy (Mk 14, 15; Łk 22, 12). Znaczenie tego faktu wyjaśnia w ten sposób, że Kościół „nie obawiał się «marnować», poświęcając najlepsze swoje zasoby, aby wyrażać pełne zdumienie wobec niezmiernego daru Eucharystii” (EdE 48). Dla niej także tworzy wielkie dzieła architektury, rzeźby, malarstwa, muzyki, rzemiosła artystycznego (EdE 49;

³⁰ II Polski Synod Plenarny (1991–1999) s. 204 nr 83. Zob. P. Petryk. *Zespół liturgiczny w parafii*. „Wiadomości Archidiecezji Lubelskiej” 75:2001 s. 787-789; S. Szczepaniec. *Piękno celebracji – różnorodność funkcji liturgicznych*. „Anamnesis” 10:2004 nr 38 s. 88-100.

³¹ Zob. J. H. Sobczko. *Liturgia jako ars celebrandi*. W: *Ars celebrandi. Materiały z sympozjum liturgicznego USKW (29 kwietnia 2003 r.)*. Red. B. Nadolski. Katowice 2003 s. 12-30; B. Nadolski. *W poszukiwaniu etosu przewodniczenia w liturgii*. Tamże s. 66-79; S. Czerwik. *Piękno celebracji eucharystycznej*. „Anamnesis” 10:2004 nr 36 s. 39-55; P. Cembrowicz. *Piękno celebracji eucharystycznych – procesje mszalne*. „Anamnesis” 10:2004 nr 38 s. 81-87.

³² Zob. Jan Paweł II. *List do artystów* z 4 IV 1999.

por. OWMR 1). Jednocześnie podkreśla, że także Eucharystia „wywarła mocny wpływ na «kulturę», szczególnie w sferze estetyki” (EdE 49). Sztuki piękne mają „skutecznie zwracać ku Bogu ludzkie serca” (KL 122).

Piękno celebracji wymaga sztuki: przestrzeni, miejsca i jego estetycznego wyposażenia, sprzętów, szat, naczyń, ksiąg. Szczegółowe zasady w tej dziedzinie zawiera *Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*³³ „Budowle sakralne i przedmioty związane z kultem Bożym winny być prawdziwie godne i piękne, stanowią jednocześnie znaki i symbole rzeczywistości nadprzyrodzonych” (OWMR 288; RS 108). Piękno miejsca celebracji i urządzenie jego wnętrza „winny sprzyjać pobożności i ukazywać świętość sprawowanych misterii” (OWMR 294), a wszystkie elementy zdobnicze, odznaczające się nie przepychem, lecz szlachetną prostotą, „mają służyć pouczeniu wiernych i odpowiadać godności miejsca świętego” (OWMR 292). Szczególną uwagę należy zwracać na księgi liturgiczne, które zawierają teksty Pisma świętego i modlitwy Kościoła. Dlatego powinny odznaczać się poważnym i pięknym wyglądem oraz „być otaczane wielkim szacunkiem” (OWMR 349; por. RS 117-128). Wielkiej troski wymagają wszystkie przedmioty należące do wyposażenia ołtarza i związane ze sprawowaniem Eucharystii, ale także w sprawach mniejszej wagi „należy zachować zasady estetyki, łącząc szlachetną prostotę z czystością” (OWMR 351). Troska o piękno miejsca i całej celebracji jest wyrazem szacunku dla *sacrum* Eucharystii jako wspólnego dobra Kościoła. Wrażliwość na piękno celebracji Eucharystii wymagać będzie wielkoduszności i wspaniałomyślności, gotowości do ofiarowania do kultu Bożego tego, co jest najszlachetniejsze, najcenniejsze, aby przez to wyrazić dobroć samego Boga, od którego wszystko pochodzi, wiarę i miłość, które wyrażają się w darze: „z Twoich darów, ofiarujemy Tobie”

Wspólnota wiernych ma prawo, aby zwłaszcza w niedzielę „stale była obecna odpowiednia i prawdziwa muzyka oraz aby ołtarz, sprzęty i bielizna liturgiczna zgodnie z przepisami zawsze odznaczały się godnością, pięknem i czystością” (RS 57).

Co zagraża i szkodzi pięknu celebracji? Wydaje się, że są tego dwie ważne przyczyny: pierwszą jest przesadny indywidualizm, samowola i narzucanie wiernym obrzędów, tekstów, gestów, źle pojęta improwizacja, które nie są przewidziane w autentycznej liturgii Kościoła. Drugą jest rutyna, niekiedy nawet

³³ Zob. M. Matuszewski. *Piękno celebracji – przestrzeń sakralna*. „Anamnesis” 10: 2004 nr 38 s. 72-80.

bezmyślność, częściej brak przemyślenia i przygotowania celebracji, pośpiech, niedbałe wykonywanie gestów, wypowiedanie formuł słownych itp.

*

Skoro wierni mają prawo do uczestnictwa w takiej celebracji Eucharystii, jaką przekazuje tradycja i określa aktualna władza kościelna, obowiązkiem wszystkich, którzy przewodniczą Mszy świętej, jest zachowywanie przepisów liturgicznych w sprawowaniu tej Wielkiej Tajemnicy wiary. Dotyczy to biskupów, prezbiterów, diakonów i wszystkich wiernych świeckich, aby „każdy, odpowiednio do swoich powinności i możliwości, wprowadził je w życie” (RS 2). Wymaga tego od kapłanów najpierw *sacrum* Eucharystii, miłość do Chrystusa, świadomość działania w Jego imieniu (*in persona Christi*) i posłuszeństwo Kościołowi, który przez biskupa udziela sakramentu święceń uprawniającego do przewodniczenia Eucharystii.

W sprawowaniu Eucharystii prezbiterzy powołani do posługiwania ludowi Bożemu pełnią posługę komunii we wspólnocie, z którą razem celebrują, ale także wobec Kościoła powszechnego, który „zawsze jest przywoływany przez Eucharystię” (RS 30). Dlatego powinni ją sprawować zgodnie z tradycją Kościoła, nie pozbawiając swej posługi znaczenia eklezjalnego przez zniekształcanie liturgii, dowolne zmiany, pominięcia lub dodatki (RS 31; por. OWMR 24). Instrukcja odwołuje się do słów św. Ambrożego, że Kościół raniony jest w nas samych, i apeluje, aby „Kościół Boży nie był raniony przez kapłanów” (RS 31). Także diakoni powinni dołożyć wszelkich starań, aby „święta liturgia była sprawowana zgodnie z przepisami należycie zatwierdzonych ksiąg liturgicznych” (RS 35).

Jan Paweł II wzywa do wierności normom liturgicznym, podając jednocześnie motywację: jest to „konkretny wyraz autentycznej eklezjalności Eucharystii [...] Kapłan, który wiernie sprawuje Mszę świętą według norm liturgicznych, oraz wspólnota, która się do nich dostosowuje, ukazują w sposób dyskretny, lecz wymowny swą miłość do Kościoła” (EdE 52). Dlatego Papież kieruje „gorący apel, aby podczas prawowania Ofiary eucharystycznej normy liturgiczne były zachowywane z wielką wiernością. Są one wyrazem autentycznej eklezjalności Eucharystii; takie jest ich najgłębsze znaczenie” (EdE 52). Natomiast instrukcja *Redemptionis Sacramentum* poleca każdemu szafarzowi Eucharystii zrobienie rachunku sumienia, czy „respektował prawa wiernych świeckich, którzy z zaufaniem powierzają mu siebie oraz swoje dzieci, z przekonaniem, że wszyscy oni dla dobra wiernych pra-

widłowo wykonują te zadania, które Kościół z mandatu Chrystusa pragnie wypełnić, celebrując świętą liturgię” (RS 186).

W orędziu do kardynałów z dnia 20 kwietnia 2005 r. Papież Benedykt XVI wypowiedział następujące słowa, które niech będą zakończeniem tej wypowiedzi: „Proszę wszystkich o okazanie w najbliższych miesiącach miłości i pobożności Jezusowi Eucharystycznemu oraz o odważne i zdecydowane okazywanie swej wiary w rzeczywistą obecność Pana, zwłaszcza poprzez uroczyste i poprawne sprawowanie liturgii. Proszę o to zwłaszcza kapłanów, o których myślę w tej chwili z wielką miłością. Sakrament kapłaństwa został, wraz z Eucharystią, ustanowiony w Wieczerniku, jak to tyle razy podkreślał mój świętej pamięci poprzednik Jan Paweł II. «Życie kapłańskie winno mieć ze szczególnego tytułu kształt eucharystyczny» – napisał w swym ostatnim liście na Wielki Czwartek (nr 1). Celowi temu służy przede wszystkim pobożna celebrowanie Mszy świętej, która stanowi centrum życia i misji każdego kapłana”

BIBLIOGRAFIA

- Adamowicz L.: Sakrament Eucharystii w prawie kodeksowym Kościoła katolickiego. W: Jezus eucharystyczny. Red. M. Rusecki, M. Cisko. Lublin 1997 s. 305-326.
- Ambaum I.: Funkcja kapłana w Ofierze eucharystycznej: „in persona Christi” i „in persona Ecclesiae” W: Kapłaństwo. (Kolekcja Communio nr 3). Poznań 1998 s. 257-276.
- Cantalamessa R.: Eucharystia nasze uświęcenie. Warszawa 1994.
- Eucharystia Sakrament nowego życia. Oficjalny Dokument Papieskiego Komitetu Obchodów Wielkiego Jubileuszu Roku 2000. Katowice 2000.
- Greger P.: Niedzielne zgromadzenie liturgiczne – problemy duszpasterskie i próby praktycznego przeciwdziałania. „Anamnesis” 10:2004 nr 39 s. 79-86.
- Janicki J. J.: Eucharystia – paschalna drogą chrześcijanina. W: Liturgia Domus Carissima. Red. A. Durak. Warszawa 1998 s. 57-84.
- Janiec Z.: Nadużycia liturgiczne podczas celebrowania Mszy świętej. „Anamnesis” 10:2004 nr 38 s. 117-122.
- Bronić Mszę świętą przed nadużyciami liturgicznymi. „Anamnesis” 10:2004 nr 39 s. 73-78.
- Kamiński R.: Wspólnototwórcza rola Eucharystii. W: Jezus eucharystyczny. Red. M. Rusecki, M. Cisko. Lublin 1997 s. 177-187.
- Matreja S.: Miejsce Eucharystii w życiu Kościoła na podstawie encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II „Ecclesia de Eucharistia” „Anamnesis” 11:2005 nr 41 s. 38-49.
- Matwiejuk K.: Eucharystia w *formatio permanens* kapłanów. W: Liturgia Domus Carissima. Red. A. Durak. Warszawa 1998 s. 311-323.

- Misterium Eucharystii. Teologia – liturgia – ekumenizm. Encyklika Jana Pawła II *Ecclesia de Eucharistia*. Red. W. Nowak. Olsztyn 2004.
- Rusecki M.: Eklezjotwórczy wymiar Eucharystii. W: Jezus eucharystyczny. Red. M. Rusecki, M. Cisko. Lublin 1997 s. 167-176.
- Sobeczko J. H.: Sakramentalność zgromadzenia liturgicznego. W: Liturgia Domus Carissima. Red. A. Durak. Warszawa 1998 s. 85-106.

THE FAITHFUL'S RIGHT TO THE EUCHARIST OF THE CHURCH

Summary

The faithful participate in the Eucharist of the Church when it is celebrated by the priest who is united with his bishop and who uses the liturgical books that are approved of (the Mass book, the lectionary). On the basis of the Church's post-Council teaching on liturgy, and especially on the Eucharist, and mainly of the recent documents: John Paul II's encyclical *Ecclesia de Eucharistia* and the Congregation for Divine Worship and Discipline of the Sacraments *Redemptionis Sacramentum*, the author discussed this problem, stressing the fact that only the competent Church authorities have the right to define the rules of Eucharist celebration. Next he points to the fact that the faithful have the right to participate in Sunday and in everyday Holy Mass, to receive the Holy Communion in the way the Bishops Conference defines, and in cases defined by law to receive the Communion in two forms, and to participate in a well-prepared and beautifully celebrated mass liturgy.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: Eucharystia, Msza święta, celebrowanie, kierowanie liturgią, prawo wiernych do Mszy świętej, Komunia święta wiernych, przygotowanie Mszy świętej, piękno celebrowania.

Key words: Eucharist, Holy Mass, celebration, directing the liturgy, the right of the faithful to the Holy Mass, the Holy Communion of the faithful, preparation of the Holy Mass, beauty of celebration.